

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
Γ.Γ.ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ & ΕΣΠΑ**

**Συντονιστική Επιτροπή για τη Δίκαιη
Αναπτυξιακή Μετάβαση**

Θέμα: Πρόσκληση σε Διαβούλευση στο πλαίσιο της κατάρτισης του «Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση 2020-2023» (ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023)

Σκοπός και Αποδέκτες της Πρόσκλησης

Η παρούσα ανοιχτή πρόσκληση σε διαβούλευση απευθύνεται σε φορείς του Δημόσιου Τομέα και της Αυτοδιοίκησης, στους Επαγγελματικούς και Κοινωνικούς Εταίρους, καθώς και σε Ακαδημαϊκούς – Ερευνητικούς Φορείς, με στόχο την κατάρτιση ενός «Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση 2020-2023» (εφεξής «ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023», ή και «Πρόγραμμα»).

Το Πρόγραμμα στοχεύει στην υλοποίηση άμεσων παρεμβάσεων ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, αναπροσανατολισμού της απασχόλησης, διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας, προσέλκυσης άμεσων επενδύσεων, καθώς και στην προετοιμασία κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την υποδοχή νέων δραστηριοτήτων και επενδύσεων μεγαλύτερης κλίμακας, όπως θα εξειδικευθούν στο υπό κατάρτιση Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΣΔΑΜ / Master Plan).

Οι αποδέκτες της παρούσας Πρόσκλησης πρέπει να έχουν έδρα ή/και να δραστηριοποιούνται στις περιοχές παρέμβασης του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023, ήτοι στις Π.Ε. Κοζάνης και Φλώρινας και στο Δήμο Μεγαλόπολης Π.Ε. Αρκαδίας.

Το περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται το ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023

Οι προκλήσεις που σχετίζονται με το κλίμα και το περιβάλλον επηρεάζουν όλες τις χώρες, ασχέτως του βαθμού εξάρτησής τους από τα ορυκτά καύσιμα, και υπαγορεύουν την ανάγκη υιοθέτησης νέων βιώσιμων προτύπων παραγωγής, κατανάλωσης και διαβίωσης. Στο πλαίσιο αυτό, η πολιτική της ΕΕ, όπως αποτυπώθηκε στην «Πράσινη Συμφωνία» (COM(2019) 640 της 11.12.2019) για τη στρατηγική μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη Ένωση, έχει ως στόχο τον μηδενισμό των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (ΕΑΘ) έως το 2050.

Η εθνική πολιτική καθορίζεται στο Εθνικό Σχέδιο Ενέργειας και Κλίματος, ΕΣΕΚ (ΦΕΚ Β' 4893/31-12-2019), στο οποίο ενσωματώθηκε ο στόχος πλήρους απολιγνιτοποίησης της χώρας έως το 2028, με ένα συντεταγμένο χρονοδιάγραμμα, για την αδιασάλευτη ευστάθεια του ηλεκτρικού συστήματος και την ασφάλεια του ενεργειακού της εφοδιασμού. Στο πλαίσιο αυτό, εκπονείται ένα ολοκληρωμένο Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΣΔΑΜ) με στόχο τον «ολικό αναπτυξιακό μετασχηματισμό των λιγνιτικών περιοχών της χώρας, μέσα από τη δημιουργία στρατηγικών δυνατοτήτων, με σκοπό τη διατήρηση και ενίσχυση του κοινωνικού τους ιστού».

Ο στόχος της κλιματικής ουδετερότητας επιφέρει ευρύτερες επιπτώσεις σε περιοχές που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από ορυκτά καύσιμα ή από βιομηχανίες έντασης ΕΑΘ. Ως εκ τούτου, η ριζική αναδιάρθρωση των τοπικών οικονομιών πρέπει να διασφαλίζει ότι οι νέες δραστηριότητες που θα αναπτυχθούν μπορούν να συντηρήσουν και να ενισχύσουν την οικονομική και κοινωνική δομή, προκειμένου η μετάβασή τους να είναι δίκαιη και κοινωνικά βιώσιμη.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, στο πλαίσιο της νέας Πολιτικής Συνοχής και σε εφαρμογή της «Πράσινης Συμφωνίας» και του επενδυτικού σχεδίου «Βιώσιμη Ευρώπη» (COM(2020)21, 14. 1. 2020), θεσπίζεται ένας «Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης» (ΜΔΜ). Ο ΜΔΜ θα είναι συμπληρωματικός με τις άλλες δράσεις του προϋπολογισμού της ΕΕ για την επόμενη περίοδο προγραμματισμού 2021-2027 (Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο, ΠΔΠ) και θα έχει ως σκοπό την παροχή στοχευμένης στήριξης για την προσέλκυση επενδύσεων σε περιοχές με υψηλή απασχόληση στην παραγωγή ορυκτών καυσίμων και σε περιοχές που διαθέτουν βιομηχανίες με υψηλές ΕΑΘ, των οποίων η λειτουργία είτε θα διακοπεί ή θα επηρεαστεί σοβαρά από τη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα.

Ο ΜΔΜ αποτελείται από τρεις πυλώνες: Το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ), το Ειδικό Καθεστώς InvestEU, και τη Δανειακή Διευκόλυνση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ). Το ΤΔΜ της περιόδου 2021-2027 θα χρηματοδοτήσει επενδύσεις με σκοπό (α) την οικονομική διαφοροποίηση και (β) τον μετασχηματισμό τομέων της οικονομίας των υπό μετάβαση περιοχών, με τον όρο ότι οι εν λόγω επενδύσεις θα εγκρίνονται ως μέρος Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης (ΕΣΔΜ) και είναι απαραίτητες για την υλοποίηση αυτών.

Έχοντας υπόψη το σχέδιο Κανονισμού του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης και ιδίως τις επιλεξιμότητες των δράσεων, απαιτείται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση αποδοτικών παρεμβάσεων για την επίτευξη των στόχων της δίκαιης και βιώσιμης μετάβασης των συγκεκριμένων περιοχών.

Η Αρχιτεκτονική του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023

Σύμφωνα με την απόφαση της υπ' αρ.3/18-3-2020 συνεδρίασης της Κυβερνητικής Επιτροπής για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και του Δήμου Μεγαλόπολης της Περιφέρειας Πελοποννήσου στη μεταλιγνιτική εποχή, καταρτίζεται ένα «Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα» για την περίοδο 2020-2023» με βάση τις δυνατότητες του τρέχοντος ΕΣΠΑ 2014-2020, τους πόρους του Πράσινου Ταμείου, τους πόρους του REACT-EU (στους τομείς της πράσινης και ψηφιακής οικονομίας) καθώς και πόρων άλλων χρηματοδοτικών πηγών.

Το «Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης» (ΕμεΠ ΔΑΜ 2020-2023) θα διαρθρωθεί στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητας (Α.Π.):

- ΑΠ-1: Προώθηση της Απασχόλησης των Ανέργων και των Αυτοαπασχολούμενων, καθώς και της Προσαρμοστικότητας των Εργαζομένων και των Επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης εκπαιδευτικών υποδομών.
- ΑΠ-2: Αντιμέτωπιση των Κοινωνικών Επιπτώσεων και Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής.
- ΑΠ-3: Προετοιμασία της Οικονομικής και Παραγωγικής Διαφοροποίησης, συμπεριλαμβανομένου του Πρωτογενή Τομέα.
- ΑΠ-4: Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος και προσέλκυση / υποδοχή Επενδύσεων.
- ΑΠ-5: Αναδιάρθρωση της Ενεργειακής Ταυτότητας και Εξορθολογισμός της Αξιοποίησης και Χρήσης των Περιβαλλοντικών Πόρων.
- Α.Π-6: Προώθηση της Αστικής Αναζωογόνησης, της Πράσινης Οικονομίας και του Ψηφιακού Μετασχηματισμού.
- Α.Π-7: Επιστημονική και Τεχνική Στήριξη, Ωρίμανση Δράσεων (για τη νέα Π.Π. 2021-2027).

Οι παραπάνω Α.Π. μπορεί να αναπροσαρμοσθούν, ανάλογα με τα αποτελέσματα της Διαβούλευσης.

Η παρούσα Πρόσκληση δεν απευθύνεται προς Επιχειρήσεις και Επενδυτές, καθόσον ενεργοποιήθηκε διαφορετική διαδικασία (<https://www.sdam.gr/el/anoikti-prosklisi>) για την προ-αξιολόγηση επενδυτικών προτάσεων και σχεδίων από την «Τεχνική Επιτροπή Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης» (ΤΕΣΔΑΜ), η οποία αποτελεί όργανο της Συντονιστικής Επιτροπής του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΣΕΣΔΑΜ).

Οι προτάσεις των Φορέων-Αποδεκτών της παρούσας Πρόσκλησης θα αντιστοιχίζονται απαραίτητα με Δράσεις που εντάσσονται στους Άξονες Προτεραιότητας του ΕμεΠ ΔΑΜ 2020-2023 και, με εξαίρεση τις δράσεις ωρίμανσης έργων που θα υλοποιηθούν στη νέα Π.Π., θα πρέπει να ολοκληρώνονται εντός της τριετίας 2020-2023.

Η στρατηγική, η αρχιτεκτονική και οι ενδεικτικές δράσεις του ΕμεΠ ΔΑΜ 2020-2023 αναλύονται στο Παράρτημα 1 της παρούσας Πρόσκλησης.

Τρόπος υποβολής των Προτάσεων

Οι προτάσεις των Φορέων θα υποβληθούν σε τυποποιημένο Δελτίο Πρότασης Δράσης/Έργου που επισυνάπτεται στο παράρτημα 2 της παρούσης, στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις emep20-23@sdam.gr και pbarlabas@mou.gr μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2020.

**Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΑ**

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΚΑΙΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ**

Δημήτρης Σκάλκος

Κωστής Μουσουρούλης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Στρατηγική, Αρχιτεκτονική και Περιεχόμενο του «Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση 2020-2023» (ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Τεχνικό Δελτίο Υποβολής Προτάσεων στο πλαίσιο του «Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση 2020-2023» (ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ

- Υπουργεία και εποπτευόμενοι Φορείς που έχουν έδρα ή/και δραστηριοποιούνται στην περιοχή άμεσης παρέμβασης του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023
- Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου
- Δήμοι των Π.Ε. Κοζάνης και Φλώρινας, Δήμος Μεγαλόπολης και Νομικά τους Πρόσωπα
- Φορείς και Υπηρεσίες του Δημοσίου που έχουν έδρα ή/και δραστηριοποιούνται στην περιοχή παρέμβασης του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023
- Επαγγελματικοί Φορείς που έχουν έδρα ή/και δραστηριοποιούνται στην περιοχή παρέμβασης του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023
- Κοινωνικοί Φορείς που έχουν έδρα ή/και δραστηριοποιούνται στην περιοχή παρέμβασης του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023
- Ακαδημαϊκοί και Ερευνητικοί Φορείς

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1:

Στρατηγική, Αρχιτεκτονική και Περιεχόμενο του «Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση 2020-2023» (ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023)

Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΕΜεΠ ΔΑΜ) 2020-2023

Περιβάλλον και Συνέργειες του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023

Η αναγκαιότητα απολιγνιτοποίησης πηγάζει από την στρατηγική της κυβέρνησης και τον ευρύτερο σχεδιασμό της για στροφή της ελληνικής οικονομίας και του ενεργειακού τομέα ιδιαίτερα προς τα «καθαρά» καύσιμα, την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την μεγαλύτερη διείσδυση ΑΠΕ στο ενεργειακό σύστημα. Βασικό στοιχείο της στρατηγικής είναι η σταδιακή απολιγνιτοποίηση στην ηλεκτροπαραγωγή, με βασική στόχευση την πλήρη απόσυρση από το ηλεκτροπαραγωγικό μίγμα τόσο του λιγνίτη όσο και του πετρελαίου. Οι ανωτέρω δεσμεύσεις διασφαλίζουν την εκπλήρωση των ευρωπαϊκών κλιματικών και αναπτυξιακών στόχων, συμβάλλουν στην επίτευξη ενός πλέον καθαρού περιβάλλοντος στις πόλεις και στην ύπαιθρο και επιτάσσουν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου μετάβασης, ώστε να ενισχυθεί η απασχόληση και να δημιουργηθούν βιώσιμες θέσεις εργασίας, κυρίως στις λιγνιτοπαραγωγικές περιοχές στη Δυτική Μακεδονία και στη Μεγαλόπολη.

Ιδιαίτερως, η απολιγνιτοποίηση του μίγματος παραγωγής ενέργειας στην Ελλάδα συνιστά επείγουσα ανάγκη, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης πολιτικής δίκαιης μετάβασης για μια οικονομία μηδενικών εκπομπών άνθρακα έως τα μέσα του αιώνα. Στο επικαιροποιημένο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) Δεκεμβρίου 2019, το οποίο αποτελεί έναν αναλυτικό οδικό χάρτη για την επίτευξη συγκεκριμένων ενεργειακών και κλιματικών στόχων έως το 2030, παρουσιάζονται προτεραιότητες και μέτρα πολιτικής σε ένα ευρύ φάσμα αναπτυξιακών και οικονομικών δραστηριοτήτων προς όφελος της ελληνικής κοινωνίας, μεταξύ των οποίων και η πλήρης απένταξη του λιγνίτη από το εγχώριο μίγμα ηλεκτροπαραγωγής μέχρι το 2028.

Κύριος στόχος του ΕΣΕΚ είναι ο σχεδιασμός, ο προγραμματισμός και η υλοποίηση των κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά αποδοτικότερων μέτρων πολιτικής, που θα συντελέσουν στην επίτευξη των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων εθνικών ενεργειακών και κλιματικών στόχων, θα συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, ενώ ταυτόχρονα θα ανταποκριθούν στην πρόκληση της μείωσης του κόστους ενέργειας και εν γένει της προστασίας των τελικών καταναλωτών από υψηλές τιμές των ενεργειακών προϊόντων και υπηρεσιών.

Ειδικότερα η βασική επιδίωξη είναι η επίτευξη :

- ενός ολοκληρωμένου μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης σε όλους τους οικονομικούς κλάδους,
- του συνδυασμού της ανάπτυξης του ενεργειακού τομέα με την περιβαλλοντική προστασία με αποφασιστικά μέτρα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής,
- της επιλογής ενεργειακών πολιτικών με τη βέλτιστη σχέση κόστους-οφέλους για την ενεργειακή μετάβαση,
- της διαχείρισης και αξιοποίησης απορριμμάτων με τις σύγχρονες τεχνολογίες κυκλικής οικονομίας,
- της μετατροπής της Ελλάδας σε ενεργειακό κόμβο με ισχυρή συμβολή στην ενεργειακή ασφάλεια και ασφάλεια εφοδιασμού της ΕΕ,
- της στρατηγικής διαφοροποίησης των εισαγωγών ενέργειας, παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών και την άρση της ενεργειακής απομόνωσης των νησιών,

- ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος για την υποστήριξη στην ενεργειακή μετάβαση, με έμφαση στην καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες,
- της μέγιστης αξιοποίησης κοινοτικών πόρων και μηχανισμών και
- της εξωστρέφειας και καινοτομίας για να επιτευχθεί ανάπτυξη που θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας.

Έχοντας υπόψη τις παραπάνω παραμέτρους, την κλίμακα αλλά και την πολυπλοκότητα του έργου της απολιγνιτοποίησης, αποφασίστηκε η κατάρτιση ενός Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (Master Plan), το οποίο, σύμφωνα με τη σχετική Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου, *«άπτεται όλων των θεμάτων που ανακύπτουν από την απόφαση για την απόσυρση μέχρι το 2028 του συνόλου των λιγνιτικών μονάδων της χώρας»*. Το Σχέδιο αυτό *«αποτελεί τον ολοκληρωμένο πολυδιάστατο αναπτυξιακό οδικό χάρτη»* για την πραγμάτωση του οράματος δίκαιης μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών, δηλαδή για τον *«ολικό αναπτυξιακό τους μετασχηματισμό, μέσα από τη δημιουργία στρατηγικών δυνατοτήτων, με σκοπό τη διατήρηση και ενίσχυση του κοινωνικού τους ιστού»*.

Για το σκοπό αυτόν, το Master Plan θα *«περιλαμβάνει ένα πλέγμα μέτρων και προβλέψεων, όπως επενδυτικά και φορολογικά κίνητρα, υποδομές, νέες τεχνολογίες, αξιοποίηση τοπικών φυσικών πόρων, εκπαίδευση και κατάρτιση, στήριξη της αγροτικής παραγωγής και του τουρισμού»*. Τα μέτρα και οι προβλέψεις αυτές έχουν ως στόχο *«την αναγέννηση της τοπικής οικονομίας, την εξασφάλιση των θέσεων εργασίας και τη δημιουργία νέων μέσα από την ανάπτυξη του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής, αξιοποιώντας το υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό, μετά από εξέταση των προτάσεων που θα υποβληθούν από τη ΔΕΗ Α.Ε. στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής της Ευθύνης και της επιχειρηματικής της δράσης, καθώς και από τους εμπλεκόμενους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκηση»*.

Το Master Plan θέτει τις στρατηγικές αναπτυξιακές επιλογές και παρεμβάσεις για την αναγέννηση των τοπικών οικονομιών, την εξασφάλιση των θέσεων εργασίας και τη δημιουργία νέων.

Χρηματοδοτικοί πόροι της ΕΕ

Στο πλαίσιο της «Πράσινης Συμφωνίας» (COM(2019) 640 τελικό, Δεκ 2019), η ΕΕ έχει θεσπίσει τον «Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης» (ΜΔΜ). Ο ΜΔΜ θα είναι συμπληρωματικός με τις άλλες δράσεις του προϋπολογισμού της ΕΕ για τη νέα περίοδο προγραμματισμού (Π.Π.) και θα έχει ως σκοπό την παροχή στοχευμένης στήριξης για την προσέλκυση επενδύσεων σε περιοχές με υψηλή απασχόληση στην παραγωγή ορυκτών καυσίμων και σε περιοχές που διαθέτουν βιομηχανίες με υψηλές Εκπομπές Αερίων του Θερμοκηπίου, των οποίων η λειτουργία είτε θα διακοπεί ή θα επηρεαστεί σοβαρά από τη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα.

Μέρος του ΜΔΜ αποτελεί το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ). Ο προγραμματισμός των πόρων του ΤΔΜ, εντάσσεται στον συνολικό προγραμματισμό του ΕΣΠΑ 2021-2027. Στο πλαίσιο αυτό, οι πόροι του ΤΔΜ θα ενισχυθούν («μόχλευση») από πόρους του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ, συγκροτώντας ένα διακριτό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εθνικό Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης» (ΕΠ ΕΣΔΑΜ 2021-2027), στο οποίο θα ενσωματωθούν, σύμφωνα με το ισχύον σχέδιο του σχετικού Κανονισμού, υποκείμενα «Εδαφικά Σχέδια» για τις Περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας (Π.Ε. Κοζάνης και Φλώρινας) και της Πελοποννήσου (Δήμος Μεγαλόπολης, Π.Ε. Αρκαδίας), στον προσδιορισμό της αναγκαιότητας και του περιεχομένου των οποίων θα συνεισφέρει ουσιαστικά το ΣΔΑΜ / Master Plan.

Τα εδάφη στα οποία θα παρασχεθεί η στήριξη από το ΤΔΜ θα πρέπει να αντιστοιχούν σε διοικητική διαίρεση επιπέδου NUTS 3. Τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης θα προσδιορίζουν τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις και θα παρέχουν λεπτομερή στοιχεία για τις ανάγκες οικονομικής διαφοροποίησης, απόκτησης νέων δεξιοτήτων και περιβαλλοντικής αποκατάστασης, ανάλογα με την περίπτωση.

Οι περιοχές παρέμβασης (εδάφη) πρέπει να είναι όσες επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό από τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της μετάβασης, ιδίως όσον αφορά τις αναμενόμενες απώλειες θέσεων εργασίας και τον μετασχηματισμό των παραγωγικών διεργασιών των βιομηχανικών εγκαταστάσεων με την υψηλότερη ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης θα λαμβάνουν υπόψη την ανάλυση της Επιτροπής για το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2020 και θα περιλαμβάνουν περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης έως το 2030 σύμφωνα με τα εθνικά του σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα και τον στόχο της ΕΕ για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050.

Επιπλέον, θα παρέχεται επαρκής αιτιολόγηση για τους συμπληρωματικούς πόρους του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ+ οι οποίοι ενδεχομένως να μεταφερθούν, καθώς και για κάθε στήριξη παραγωγικών επενδύσεων σε επιχειρήσεις άλλες από ΜΜΕ, εφόσον κρίνεται απαραίτητο.

- Μόνο οι επενδύσεις που συμφωνούν με τα σχέδια μετάβασης θα πρέπει να λαμβάνουν χρηματοδοτική στήριξη από το ΤΔΜ.
- Τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης θα αποτελούν μέρος των Προγραμμάτων 2021-2027 και θα εγκριθούν με την ίδια απόφαση της Επιτροπής όπως και το Πρόγραμμα.
- Τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης μπορεί να επικαιροποιούνται και να εγκρίνονται εκ νέου όταν είναι αναγκαίο, ιδίως σε περίπτωση επικαιροποίησης των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα.

Η έγκριση των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης θα επιτρέψει τη στήριξη όχι μόνο από το ΤΔΜ, αλλά και από το ειδικό καθεστώς δίκαιης μετάβασης στο πλαίσιο του InvestEU (δεύτερος πυλώνας του ΜΔΜ) και της δανειακής διευκόλυνσης του δημόσιου τομέα που υλοποιείται σε συνεργασία με την ΕΤΕπ (τρίτος πυλώνας), που θα στηρίζει τις επενδύσεις για τα οικεία εδάφη.

Η διαδικασία προγραμματισμού των πόρων του ΤΔΜ, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού των εδαφών στα οποία θα πραγματοποιηθεί η παρέμβαση και οι αντίστοιχες δράσεις, θα συμφωνηθεί στο πλαίσιο διαλόγου μεταξύ της Επιτροπής και κάθε κράτους μέλους.

Ως προς τις επιλογές πολιτικής που θα υποστηριχθούν από το ΕΠ ΔΑΜ 2021-2027 και τα αναμενόμενα αποτελέσματά τους, έχει ήδη ολοκληρωθεί η σχετική προετοιμασία σε συνεργασία με το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων και έχουν αποσταλεί στις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τα σχετικά προσχέδια.

Η κατάρτιση των δυο συγκεκριμένων αναπτυξιακών σχεδίων και προγραμμάτων (ΣΔΑΜ και ΕΠ ΔΑΜ 2021-2027) θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι τα τέλη του 2020.

Στη συνέχεια και, όσον αφορά στο ΕΣΠΑ 2021-2027, θα τεθούν από το αρμόδιο Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων οι αναγκαίες θεσμικές και κανονιστικές ρυθμίσεις, τα οργανωτικά ζητήματα της διαχείρισης κ.λ.π.

Μεταβατική Περίοδος

Οι αρνητικές συνέπειες στις τοπικές οικονομίες και κοινωνίες κατά το χρονικό διάστημα προετοιμασίας και ουσιαστικής ενεργοποίησης των πόρων του ΕΣΠΑ 2021-2027, μπορεί να αποβούν κρίσιμες, σε περίπτωση περαιτέρω αρνητικής διολίσθησης των μεγεθών απασχόλησης και επιχειρηματικότητας, με αποτέλεσμα η σταθεροποίηση και αντιστροφή να απαιτήσει μεγαλύτερη προσπάθεια στο πλαίσιο του νέου ΕΣΠΑ, που με τη σειρά της ενδέχεται να οδηγήσει σε χρονική μετατόπιση των στόχων, αλλά και να μην επιτρέψει την αξιοποίηση του αναπτυξιακού momentum, που είναι αναγκαία αφενός για την κινητοποίηση τοπικών δυνάμεων και, αφετέρου, για την προετοιμασία και την προσέλκυση επενδύσεων.

Σημειώνεται ότι η ανεργία στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ήταν κατά 50% σχεδόν υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο (27% έναντι 19,3% το 2018) και διαχρονικά, παρουσιάζει δυσμενέστερη συμπεριφορά εξέλιξης σε σχέση με άλλες Περιφέρειες. Σημειώνεται επίσης ότι ήδη οι υποκείμενοι σε ακραία φτώχεια στους Δήμους Κοζάνης, Φλώρινας, Εορδαίας και Αμύνταιου κατά την περίοδο 2017-2019, διαμορφώνουν σταθερά το 50% του συνόλου των αρνητικών επιδόσεων της ακραίας φτώχειας στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Ως εκ τούτου, είναι αναγκαία η εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών πρόληψης διακρίσεων και στήριξης των ανέργων (που κινδυνεύουν να διολισθήσουν σε «μακροχρόνια ανεργία») και προετοιμασίας της (επαν)εισόδου τους στην αγορά εργασίας ή σε διεξόδους άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Από χωρική άποψη, οι εργαζόμενοι σήμερα στους τομείς της λιγνιτικής δραστηριότητας είναι αναμενόμενο να μην προέρχονται μόνο από τους συγκεκριμένους Δήμους που επηρεάζονται, οπότε σε αυτό το χρονικό διάστημα θα πρέπει να υπάρξει μια αναλυτική αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και της δυναμικής της απασχόλησης όχι σε επίπεδο ατόμου, αλλά σε επίπεδο επηρεαζόμενης οικογένειας, οπότε ο σχεδιασμός προώθησης της απασχόλησης να είναι περισσότερο στοχευμένος και ολοκληρωμένος, με ένα πλέγμα παρεμβάσεων και επιλογών. Συνακόλουθα, προκύπτει η ανάγκη για προσδιορισμό «λειτουργικών περιοχών» που συγκεντρώνουν μια δέσμη αρνητικών συνεπειών και επιπτώσεων, τουλάχιστον σε μεταβατικό επίπεδο, οι οποίες μπορεί να είναι ευρύτερες των αυστηρά εδαφικών/χωρικών που προβλέπονται κανονιστικά κατά την επόμενη Π.Π.

Αντίστοιχες πρωτοβουλίες θα πρέπει να αναληφθούν και σε άλλους τομείς, όπως στην επιχειρηματικότητα (κλασσική και νεοφυή), στην στήριξη της αγροτικής παραγωγής και του τουρισμού, στην προετοιμασία και προσέλκυση επενδύσεων καθώς και στην ανάληψη πρωτοβουλιών για τον χωροταξικό σχεδιασμό που θα επιλύσει ζητήματα αδειοδότησης επενδύσεων, επιχειρηματικών πάρκων κ.λπ., προκειμένου να «ωριμάσουν» μέσα στην επόμενη Ζετία, ανάλογα με το εγχείρημα, δηλαδή μεταξύ άλλων να προετοιμασθεί το «Ειδικό Καθεστώς Invest EU», το οποίο καλύπτει με την ευρύτερη επιλεξιμότητά του το επενδυτικό κενό των επιχορηγήσεων, μοχλεύοντας ιδιωτικούς πόρους σε ένα ευρύ φάσμα επενδύσεων.

Συμπερασματικά, κρίνεται επιτακτική η ολοκλήρωση του σχεδιασμού του Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος προετοιμασίας της Δίκαιης Μετάβασης των συγκεκριμένων χωρικών ενότητων, καλύπτοντας με πλέγμα δράσεων και παρεμβάσεων το χρονικό διάστημα 2020-2023.

Η Στρατηγική του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023

Το Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023) θα στοχεύσει στην κωδικοποίηση και σύνθεση των υφιστάμενων δράσεων και πρωτοβουλιών που συνδέονται με τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση στις περιοχές απολιγνιτοποίησης, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης, καθώς και στην αξιοποίηση μίγματος πόρων από την επικείμενη αναθεώρηση του ΕΣΠΑ 2014-2020 και πόρων στο πλαίσιο του Εθνικού Πλαισίου Ανάπτυξης (ΕΠΑ).

Ως προς το σκέλος χρηματοδότησης από τα ΕΔΕΤ του ΕΣΠΑ 2014-2020, το ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023 θα συμπεριλάβει δυναμικά στοχευμένες παρεμβάσεις σε χωρικό επίπεδο. Το Πρόγραμμα θα έχει ολοκληρωμένο χαρακτήρα και συγκεκριμένη αρχιτεκτονική, θα παρακολουθείται από την «Συντονιστική Επιτροπή» και θα στηρίζεται από την «Τεχνική Γραμματεία» της Συντονιστικής Επιτροπής η οποία συστάθηκε με το άρθρο 104 παρ. 5 του Ν. 4685/2020 (ΦΕΚ 92, 7.5.2020).

Η έγκριση του Μεταβατικού Προγράμματος θα λάβει χώρα από την Κυβερνητική Επιτροπή (Ν. 4622/2019 και ΠΥΣ 52/23-12-2019 και 1/30-1-2020).

Ειδικότερα, το Πρόγραμμα θα στοχεύσει στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, στον αναπροσανατολισμό της απασχόλησης, στην προσέλκυση άμεσων επενδύσεων και στην προετοιμασία του κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την υποδοχή νέων δραστηριοτήτων και επενδύσεων μεγαλύτερης κλίμακας και σε μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, όπως θα προβλεφθούν στο ΣΔΑΜ (Master Plan).

Αρχιτεκτονική και Ενδεικτικές Δράσεις του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023

Το «Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2020-2023» διαρθρώνεται στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητας:

- ΑΠ-1: Προώθηση της Απασχόλησης των Ανέργων και των Αυτοαπασχολούμενων, καθώς και της Προσαρμοστικότητας των Εργαζομένων και των Επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης εκπαιδευτικών υποδομών.
- ΑΠ-2: Αντιμετώπιση των Κοινωνικών Επιπτώσεων και Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής.
- ΑΠ-3: Προετοιμασία της Οικονομικής και Παραγωγικής Διαφοροποίησης, συμπεριλαμβανομένου του Πρωτογενή Τομέα.
- ΑΠ-4: Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος και προσέλκυση / υποδοχή Επενδύσεων.
- ΑΠ-5: Αναδιάρθρωση της Ενεργειακής Ταυτότητας και Εξορθολογισμός της Αξιοποίησης και Χρήσης των Περιβαλλοντικών Πόρων.
- Α.Π-6: Προώθηση της Αστικής Αναζωογόνησης, της Πράσινης Οικονομίας και του Ψηφιακού Μετασχηματισμού.
- Α.Π-7: Επιστημονική και Τεχνική Στήριξη, Ωρίμανση Δράσεων (για την νέα Π.Π. 2021-2027).

Στο ΕΜΕΠ ΔΑΜ 2020-2023 θα συμπεριληφθεί το ακόλουθο μίγμα δράσεων (ενδεικτικά):

- αντιμετώπιση της ανεργίας στις επηρεαζόμενες περιοχές, με δυνατότητα αξιοποίησης ωφελουμένων και από όμορες περιοχές από τις οποίες προκύπτουν αντίστοιχες ροές απασχόλησης (commuters),
- προώθηση της μικρο-επιχειρηματικότητας των μελών των επηρεαζόμενων οικογενειών (σε διάφορους τομείς),
- στήριξη της ίδρυσης νέων και νεοφυών επιχειρήσεων, μέσω εκκολαπτηρίων και άλλων συμβουλευτικών υπηρεσιών,
- στήριξη της προσαρμοστικότητας εργαζομένων και του αναπροσανατολισμού / διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων υφιστάμενων επιχειρήσεων που συνδέονται έμμεσα με τον λιγνιτικό τομέα,
- διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης των ωφελουμένων, αλλά και των οικογενειών τους που επηρεάζονται άμεσα από τη μείωση των λιγνιτικών δραστηριοτήτων (υποστήριξη της βιώσιμης μετάβασης στην αγορά εργασίας, πρόσληψη και μείωση της «παγίδευσης» της οικογένειας σε καθεστώς φτώχειας και διακρίσεων που οδηγούν σε κοινωνικό αποκλεισμό),
- προώθηση της αστικής αναζωογόνησης και της έξυπνης διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας με ανάπτυξη τουριστικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, ανάδειξης της δημιουργικής βιομηχανίας κ.λπ.,
- ειδικό πρόγραμμα Ανάπτυξης ΦΒΣ από νοικοκυριά (στέγες), φορείς και ιδιώτες, το οποίο θα αφορά δικαιούχους που θα επιλέγονται με κριτήρια «ΔΑΜ» (σε συνεργασία με τους αρμόδιους Φορείς και Ειδικές Υπηρεσίες) και θα εφαρμοστεί με ελκυστικούς όρους και ταχύτατες διαδικασίες,
- προώθηση της αναβάθμισης δικτύων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και υποσταθμών σε συνεργασία με τον ΑΔΜΗΕ και τον ΔΕΔΔΗΕ,
- ένταξη του φυσικού αερίου στην παραγωγή και την ποιότητα ζωής,
- προσέλκυση, προετοιμασία και ενίσχυση Επενδύσεων με άμεσα αποτελέσματα (π.χ. ΑΠΕ, ανάπτυξη μικροδικτύων διανομής ενέργειας, ενεργειακή αναβάθμιση παραγωγικών μονάδων, παραγωγή βιομάζας κ.λπ.),
- προώθηση πιλοτικών δράσεων η/και δημιουργία clusters για την προετοιμασία αξιοποίησης της κυκλικής οικονομίας ή άλλων τομέων με συγκριτικά πλεονεκτήματα,
- διερεύνηση και προετοιμασία της δημιουργίας νέων επιχειρηματικών υποδομών, λαμβάνοντας υπόψη και την επιχειρούμενη αλλαγή της νομοθεσίας στη δημιουργία επιχειρηματικών πάρκων, την ανάπτυξη υποδομών εφοδιαστικής αλυσίδας κ.ο.κ.,
- στοχευμένες δράσεις τουρισμού, υδάτινου τουρισμού, αγροτουρισμού και ορεινού τουρισμού, σε συνδυασμό με την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων,
- προετοιμασία του αναγκαίου χωρικού σχεδιασμού για την υποδοχή επενδύσεων και τον εξορθολογισμό χρήσεων γης για άλλες δραστηριότητες,
- ανάπτυξη μηχανισμών, συστημάτων και εργαλείων που θα χαρακτηρίζονται από ευελιξία και καινοτομία, για την εφαρμογή νεωτεριστικών (πιλοτικών) επιλογών λ.χ. αναβάθμισης δεξιοτήτων, ένταξης στην αγορά εργασίας, στήριξης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων κ.λπ.,

- ανάπτυξη ικανοτήτων στα στελέχη των τοπικών Υπηρεσιών και Φορέων και δημιουργία δι-υπηρεσιακής ομάδας κρούσης για την μελλοντική υποστήριξη της διαδικασίας δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης,
- ωρίμανση έργων προτεραιότητας στο πλαίσιο του ΕΠΔΑΜ 2021-2027 που θα εγκρίνει η Κυβερνητική Επιτροπή,
- αποκατάσταση γαιών από την εξόρυξη των λιγνιτικών κοιτασμάτων (με χρηματοδότηση από τη ΔΕΗ)
- κ.ο.κ.

Στο πλαίσιο της κατάρτισης του Προγράμματος, οι προτεινόμενες προτάσεις θα αξιολογηθούν ως προς την ωριμότητα και κρισιμότητά τους σε σχέση με την άμεση αντιμετώπιση προβλημάτων που απορρέουν από την απολιγνιτοποίηση, θα ομαδοποιηθούν και θα ιεραρχηθούν συνδυαστικά με βάση τη διαθεσιμότητα πόρων από τις οικείες πηγές χρηματοδότησης, την αποτελεσματικότητα και την συμπληρωματικότητά τους αρχικά με το ΣΔΑΜ και στη συνέχεια με τους στόχους και τις επιλεξιμότητες των Ε.Π. του ΕΣΠΑ 2014-2020 (π.χ. ολοκλήρωση των δράσεων έως 31/12/2023, δυνατότητα τμηματοποίησης (phasing) στην επόμενη προγραμματική περίοδο έργων τηρουμένων των προϋποθέσεων τμηματοποίησης που θα καθοριστούν από την Ε.Ε. κ.λπ.), καθώς επίσης και με τις επιλογές πολιτικής του ΕΣΠΑ 2021-2027, το υπό κατάρτιση ΣΔΑΜ (Master Plan) και, τελικά, θα συγκροτήσουν ένα ολοκληρωμένο, στοχευμένο και ευέλικτο βραχυπρόθεσμο πρόγραμμα που θα καλύπτει την περίοδο 2020-2023.

Περιοχή Παρέμβασης του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023

Το Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης θα εφαρμοσθεί πιλοτικά στις Π.Ε. Κοζάνης και Φλώρινας, καθώς και στο Δήμο Μεγαλόπολης (περιοχές άμεσης παρέμβασης). Ταυτόχρονα, θα συνεκτιμηθούν «λειτουργικές» εξαρτήσεις με όμορους Δήμους, κυρίως όσον αφορά στις υφιστάμενες ροές απασχόλησης, οι οποίες μπορεί να εξελιχθούν σε θύλακες ανεργίας και διακρίσεων εκτός των περιοχών άμεσης παρέμβασης .

Παρακολούθηση του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023

Η παρακολούθηση του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023 θα γίνεται από τη Συντονιστική Επιτροπή για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση (ΣΕΔΑΜ), με την συνδρομή της ΕΥΣΕ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και της Τεχνικής Γραμματείας της ΣΕΔΑΜ.

Πηγές Χρηματοδότησης του ΕΜεΠ ΔΑΜ 2020-2023

Οι δυννητικές πηγές χρηματοδότησης του Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος ΔΑΜ 2020-2023 κωδικοποιούνται κατ'αρχήν στις ακόλουθες:

- ΕΣΠΑ 2014-2020
- Πράσινο Ταμείο (ήδη ενεργοποιήθηκαν τα πρώτα δυο [Προγράμματα](#) για την Κυκλική Οικονομία και την Αειφόρο Ενέργεια και το Κλίμα, ενώ μετά την πρόσφατη ψήφιση του άρθρου 54 του Ν. 4710/2020 (ΦΕΚ 142, 23.07.2020) αναμένεται η ενεργοποίηση των πρώτων - στοχευμένων στις λιγνιτικές περιοχές - δράσεων κρατικής ενίσχυσης).
- Λοιποί Πόροι (Εθνικό ΠΔΕ/ΕΠΑ, Πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης», λιγνιτικός πόρος, ίδιοι πόροι φορέων κ.λπ.).